

trobat unes frases que m'han captat l'atenció: (...) *l'assassí pot defensar-se i les seves víctimes no...; guardem el dolor en capes (...); És sorprenent de quina manera una simple paraula pot obrir-les i abocar-ne tot el contingut en un rostre (...); Els assassins són els pitjors lladres. Roben als homes els més valuós que tenen: el seu passat i el seu futur(...)* i *Despullant-lo havia volgut reduir la dignitat de l'individu (...)*

Així cada lector pot fer reflexions entorn la grandesa i les misèries de l'ésser humà, sense privar-se d'un final sorprenent en què tots els elements encaixen a la perfecció. Aquest ha estat un dels grans mèrits de l'autor. L'altre, la utilització del llenguatge: un català literari adaptat a un to narratiu natural, fresc i proper al lector o lectora més exigent.

L'autor, durant la tertúlia, ens va explicar que el primer que fa abans d'escriure una novel·la és fer-se'n un guió. L'estructura nar-

rativa la treballa moltíssim. En el guió està marcat el seu final. Els personatges i totes aquelles escenes i pistes que ens duren al seu desenllaç. El final d'aquesta novel·la és sorprenent, però dóna suficients pistes per sospitar que el que sembla el primer final, no és el correcte.

Albert Sánchez Piñol ens va dir que *Pandora al Congo* la va pensar abans que *La pell freda*, tot i que la va escriure posteriorment. Per redactar-la no es va documentar, no ha estat mai a Londres. Però sí que ha estat al Congo com a antropòleg. Es va basar en els coneixements que tenia de la colonització a l'Àfrica, que va obtenir a partir de la seva formació antropològica i de les seves vivències personals. El tema colonial està tractat de manera literària. Els personatges fantàstics, els "Tectons" són com els negres veien els colons europeus en l'època colonialista.

Després, l'autor es va endinsar

en el marc de la creació literària i ens va fer un discurs apassionat i divertit de com es va formar com a escriptor. Ens va dir que a la llicenciatura de Filologia Catalana no t'ensenya escriure, només t'ensenya a llegir. En aquell temps en què ell va començar a escriure no sabia on anar per aprendre'n, fins que es va adonar que la mateixa antropologia li donava les eines per crear les idees i l'estructura literària. Ens va parlar de l'estat mental "xamànic", de la destrucció de l'ordre i de la capacitat per crear personatges imaginaris.

Amb tot, no va quedar gaire clar quins eren les seves influències literàries, ja que va dir que bàsicament eren les novel·les de principi del segle XX, i sense massa convicció ens va deixar entre el dubte de la veritat i la mentida. El seu estil, que és el que ha marcat la seva magnífica novel·la que aquest any ens ha dut la tardor literària d'Argentina.

TARDOR LITERÀRIA | Les arrels nòmades de Pius Alibek

ROSA VILA

ius Alibek que va néixer al Kurdistan iraquià, a Ankawa, el 1955, és descendent de l'imperi assiri-caldeu i viu a Barcelona des del 1981. La seva llengua materna és l'arameu, un idioma encara viu en una petita comunitat de Síria, Iran, Iraq i Turquia. És cristià.

Filòleg de formació (llicenciat en filologia anglesa per la Universitat de Bagdad, a partir del seu pas pel seminari de jesuïtes nord-americans) la seva passió per les llengües l'ha portat al camp de la investigació, a fer ponències d'estudis de llengües comparades i

a traduir altres autors. També és cuiner i regenta un restaurant al carrer Verdi de Barcelona. Home conegut als mitjans, a TV3 per "Karakia" i l'"Hora del Lector", entervistes, etc.

En un moment del llibre manifesta que "*volia marxar del país per formar-se i tornar per poder-lo servir millor*". No hi ha tornat, però en canvi, l'està servint des de lluny, de diferents maneres, amb un paper protagonista durant la darrera guerra i, ara, amb la publicació del seu primer llibre, escrit directament en català, i presentat el 18 d'octubre passat dins la Tardor Literària sota el lema "Mirades de

dins i de fora", i que va donar molt de joc al col·loqui, sobretot entre la gent jove de l'IES Argentonina.

En el llibre parla del seu Orient amb llenguatge del nostre Occident i, directament en català. De l'Edén, entre el Tigris i l'Eufrates, la Mesopotàmia dels nostres estudis. De la minoria assiri/caldea que encara és viva. Dels seu caràcter hospitalari. D'un poble que sempre ha desconfiat dels seus governants i mai s'ha sentit representat per ells. De les seves llengües: l'arameu, la materna; la kurda per l'escola primària; l'àrab per la vida; l'anglesa pels estudis al primer seminari; la catalana des

que viu a Barcelona. També ens parlà de religió (ell és cristià), de la distinció entre fe i religiositat i del fanatisme religiós que s'ha anat trobant pel camí, i que ens mostra com pot arribar a destruir no sols parelles sinó famílies senceres.

Ens situà Ankawa, Bàssora al mapa de l'actual Iraq, el que coneixem per la guerra. Deixà constància dels noms de coses tan quotidianes com menjars (*"guemar"*, crema de llet de búfala/ *quzi*, xai sencer farcit d'arros i especíes/ *"barbi"*, dàtils; begudes (*araq*), peces de vestir *"kuffa"*, *"labaia"*) objectes, balls; de mitjans de transport col·lectiu, el *nafarat*. Ens mostrà l'evolució d'algunes paraules com *abun*, pare = abat

Ens parlà de la vida familiar, d'un pare que el marcà, d'una mare que l'acompanyà, de l'avi que li explicava històries abans d'anar a dormir, que el feien sentir com *si hagués viscut abans de néixer*; dels germans; del seu oncle Habib, l'execució del qual suposarà un punt d'inflexió en la seva vida: tota la família *"estàvem marcats amb vermell i les nostres vides corrien perill"*. En el llibre ens descriu com eren/són les cases del seu poble, dels avis, de tova de fang i palla), el dormir al terrat, les festasses de casament i altres celebracions, la relació amb els veïns, de la joia de viure, del paper de la dona, canviant durant el govern laic baassista. Del servei militar obligatori, *"manera de disposar d'un exèrcit inútilment nombrós"*, variant en funció del títol acadèmic.

Ens sedueix amb la màgia dels grans descobriments de la Natura: el miracle dels cucs de seda, i en la llarga l'etapa de la mili, ens descriu estores efímeres de flors, la pluja i les tempestes del desert; els seus llops i escorpins; la saviesa i la llibertat dels beduïns (pag. 268); de l'hivern i els seus estius (*"l'estiu al desert és tan llarg que no és gens estrany que n'esdevingui l'essència, l'ànima"*)... I ho va dient tot, en un encadenament d'imatges com

aquell que no fa res, però aconseguint transmetre'ns el seu enamorament pel desert, per les seves nits de vida continguda... És l'època que ell converteix en *un temps per gaudir la Natura, de conviure-hi*, i de la qual durant el col·loqui ens en mostrà com va deixar-li petja de per vida.

Un llibre en el qual ens ve a dir com n'és d'important el coneixement i el reconeixement de les arrels per no trencar el fil de la Història (amb majúscula), per lligar la que ens precedeix amb la que nosaltres anem travant i que ens seguirà; o com n'és de necessari que els occidentals coneguem els orientals "a la menuda", en el dia a dia, la quotidianitat, en èpoques de pau dins una dictadura que veien com a passatgera, sense deixar la denúncia política més o menys matisada.

I ens ho diu amb una declaració de principis que fa d'entrada a la primera pàgina i moltes altres que van degotant al llarg de la narració (*religió, civilització, democràcia: tres invents per reafirmar superioritat*), amb metàfores (*hi ha a Iraq escassetat de sol fèrtil per a les bones llavors*) i altres imatges poètiques que ens fan entrar de ple a la narració, utilitzant l'autobiografia, però anant molt més enllà d'aquest gènere, i el que ens sorprèn més, explorant aquesta musicacilitat que ell diu que té el català.

Les seves eines: un llenguatge proper, amb una estructura cronològica-temàtica, amb un estil humà, emotiu, a vegades dur, a vegades eminentment poètic. És quan parla de flors, de camells, de beduïns del desert, d'ocells amagats darrera les plantes, de les nits... Veritable prosa poètica, que fa contrastar amb un altre desert (el d'una base aèria del Sud) *esclavitzat per l'home, sense postes de sol, ni colors, ni grans de sorra...*. Tot plegat, ho converteix amb un llibre divulgatiu i amable alhora, fent-nos saltar d'un registre a l'altre sense fer-se ni fer-nos

Rosa Vila i
Pius Alibek

mal, d'una manera que ha sorprès a més d'un, sobretot als que només el coneixien com a cuiner. Pius Alibek, aquest nòmada modern, havia dit que s'havia proposat escriure el llibre *perquè les meves filles no coneixeran mai l'Iraq que jo vaig viure*, però caldrà agrair-li que no ho hagi fet només per a elles.

El llibre acaba amb un "te'n pots anar", sentenciat per un funcionari amb aires de superioritat que, segons ell va dir, no és l'inici d'un altre llibre. Segurament, es podria afegir que és perquè aquest ja diu tot el que volia dir: *Estima les teves arrels. Guarda-les al cor. Carrega-les a l'esquena com la mare nòmada carrega l'ésser més estimat. Només aleshores el món sencer serà la teva terra.*

I com per demostrar-ho i, alhora, tancar el cercle amb l'any Maragall, li vàrem demanar que ens llegís en arameu un fragment d'un poema del poeta dedicat a la tardor:

*Comença la tardor damunt dels
camps.
Al pas dels caminants s'alcen
grans vols d'auells
en l'aire núvol i amb tristor...
Els pàmpons se fan vells:
sols als pins és eterna la verdor.*

Li vàrem agrair per la musicacilitat de la seva llengua aplicada al nostre poeta i a la nostra Tardor Literària.